

Opdracht 3: Les 'sprekend leren'

In deze les heb ik getracht om sprekend leren centraal te stellen. Van thuis uit leren kinderen niet om rationele discussies te voeren, waardoor de school de ultieme plaats is om spreekvaardigheden, en alles wat daarbij hoort aan te leren. Zoals vaak gedacht wordt, zijn het niet enkel de leraren Nederlands die hierin verantwoordelijkheid hebben, ook leerkrachten van andere vakken kunnen hierin een belangrijke rol spelen. Toch is het voor leraren vaak niet gemakkelijk om 'spreken' in hun les centraal te stellen. Vaak worden er door leerkrachten groepswerken opgezet, zonder na te denken over de kwaliteit van de gesprekken die de leerlingen voeren. Een mogelijkheid om deze kwaliteit te verhogen is door aan te sturen naar exploratieve gesprekken. Om de leerlingen in deze les een exploratief gesprek te laten voeren is het belangrijk dat ze weten dat er een aantal regels aan verbonden zijn. Er wordt open over de verschillende kunststromingen gepraat, er wordt op een onderbouwde manier geargumenteed en er worden kritische vragen gesteld. Naar het einde toe wordt er een gezamenlijk besluit genomen. Hierbij kunnen er vooraleer het gesprek begint een aantal regels getoond worden, zoals:

- We delen onze ideeën en luisteren naar elkaar.
- Er mag maar één leerling aan het woord zijn; de anderen luisteren.
- We praten in hele zinnen en niet met losse woorden.
- We hebben respect voor de mening van een ander.
- Onze oplossingen en meningen worden altijd onderbouwd met argumenten.
- Als iemand iets zegt waar we het niet mee eens zijn, vragen we waarom hij of zij dat zegt.
- We proberen om tot één gezamenlijk standpunt te komen.

Indien de leerlingen iets meer gevorderd zijn in het voeren van zulke exploratieve gesprekken, bestaat de mogelijkheid om de leerlingen zelf te laten beslissen welke regels zij belangrijk achten bij het voeren van het gesprek.

Een belangrijk doel van deze les is om van groepswork 'leren' te maken. Ik probeer dit te verwezenlijken door gerichte opdrachten op te zetten, regels aan te reiken die gevolgd moeten worden en door de kwaliteit van de gesprekken te bewaken, bijvoorbeeld door zelf het goede voorbeeld te geven wanneer het in een groep minder gaat en feedback te geven.

Les rond kunststromingen

Het eerste deel van de les begint met de leerlingen op te delen in groepen. Vanuit onderzoek is gebleken dat er met heterogene groepen meer bereikt wordt, doordat de leerlingen elkaar kunnen aanvullen. Daarom wordt er hier gekozen om de leerlingen op te delen in heterogene groepen, bestaande uit 5 leerlingen. Er wordt hier uitgegaan van een klas met 25 leerlingen, waardoor er 5 groepjes ontstaan. Elk groepje krijgt een afbeelding van een schilderij dat behoort tot een welbepaalde kunststroming (zie bijlage 1). Hierbij wordt aan de leerlingen gevraagd om te achterhalen tot welke kunststroming dit schilderij zou behoren. Om de leerlingen iets meer te sturen kunnen er een aantal vragen gesteld worden, zoals:

- Welke kleuren komen voornamelijk terug in dit schilderij?
- Wie of wat staat centraal op dit schilderij?
- Welk gevoel zou je zelf aan het schilderij koppelen?
- ...

Na dit eerste verkennend deel, krijgt elk groepje een kaartje per kunststroming (zie bijlage 2). Op deze kaartjes staan de kenmerken van een stroming omschreven. Hierdoor krijgen de leerlingen ondersteuning in het vinden van het juiste antwoord. Hierna krijgen ze nog een laatste hulpmiddel om de juiste stroming te bepalen. Dit gebeurt aan de hand van kaartjes waarop per stroming een schilderij staat afgebeeld (zie bijlage 3) dat kenmerkend is voor die welbepaalde stroming. Op deze manier kunnen ze de link leggen met hun schilderij en met de kenmerken van de stroming.

Om ervoor te zorgen dat alle leerlingen voldoende inbreng leveren binnen hun groep, wordt door de leerkracht aangehaald dat op het einde van de les, per groep één persoon aangeduid zal worden om hun schilderij te bespreken. Een ander belangrijk punt om van dit groepswerk 'sprekend leren' te maken is door een observatieschema. Een leerling binnen elke groep krijgt de taak om de groepsleden te observeren en het observatieschema in te vullen (zie bijlage 4). Het nadeel hiervan is dat één leerling niet deelneemt aan het gesprek, maar als het gaat om leerlingen die niet vertrouwd zijn met het voeren van exploratieve gesprekken, kan dit een impuls zijn om harder te letten op de vooropgestelde regels. Via dit schema wordt er namelijk nagegaan in welke mate de leerlingen de gespreksregels die voorop gesteld werden, wel degelijk hanteren.

In het tweede gedeelte van de les leren de leerlingen op welke manier er over kunst gesproken kan worden. Ook dit doen ze in groepjes. De aanleiding om dit te doen is een filmpje van Man Bijt Hond waarin twee kinderen een kunstwerk beschrijven (zie bijlage 5).

Om de leerlingen te sturen krijgen ze een aantal vragen voorgeschoteld waarop ze zich kunnen baseren (zie bijlage 6). In deze opdracht moeten de leerlingen de essentie uit een kunstwerk halen, hun eigen mening kunnen vormen, ... Kortom, in verschillende manieren over kunst nadenken en praten. De leerlingen krijgen per groep één kunstwerk. De rode draad doorheen al de kunstwerken is dat ze ophefmakend zijn, enige commotie veroorzaakt hebben. De reden waarom ze ophefmakend zijn is omdat ze tegen bepaalde waarden en normen ingaan. Ook dit komt aan bod bij de vragen waarop een antwoord gevonden moet worden. Om ervoor te zorgen dat de leerlingen hun best doen en meewerken, moeten ze op het einde van de les hun kunstwerk voorstellen. Om deze opdracht te laten aansluiten bij de leefwereld van de leerlingen, wordt er hier geopteerd voor meer hedendaagse, moderne kunstvormen. Onder zulke kunstvormen versta ik graffiti, pop-art, audiovisuele installaties enzovoort. Een overzicht van de gebruikte kunstwerken kan bekeken worden in bijlage 7.

Bijlage 1

Impressionisme (1860 - 1890)

Renoir, The Boating Party

Expressionisme (1905 – 1940)

Kadinsky

Realisme (1830 - 1870)

Millet

Surrealisme (1924 - 1940)

Dali

Bijlage 2

Kunststromingen (kaartjes):

1) Impressionisme (1860 - 1890)

Kenmerken

- Realistische waarnemingen, weergeven wat het oog ziet (zonder opzettelijke veranderingen). of toegevoegde elementen.
- De verf wordt op het doek gemengd.
- Schaduwen bevatten ook kleur.
- Er worden geen grijze, bruine of zwarte kleuren gebruikt.
- Onderwerp: gewone alledaagse zaken, veel uit de natuur.
- Onderwerpen hebben geen probleemstelling of boodschap.

Belangrijke kunstenaars

- Dégas, Renoir, Cézanne

2) Expressionisme (1905 – 1940)

Kenmerken

- Plaats gemaakt voor de levende, ademende mens
- Het uitdrukken van gevoel.
- Kleur heeft gevoelswaarde
- Onnatuurlijke felle kleuren.
- Grove penseel streken.
- Sociaal engagement, het sociale leven.
- Vervorming om expressie te versterken.

Belangrijke kunstenaars

- Matisse, Kadinsky, Munch,...

3) Realisme (1830 - 1870)

Kenmerken

- Gewone mens komt in het middelpunt van de belangstelling te staan.
- Het leven, wonen en werken van mannen en vrouwen.
- Sociale omstandigheden, de gewone mens en omgeving en de werkende mens.
- Onderwerpen: menselijke toestanden zoals arbeid, ziekte, ellende of geluk

Belangrijke kunstenaars

- Rousseau, Millet,...

4) Surrealisme (1924 - 1940)

Kenmerken

- Boven de gewone werkelijkheid.
- Fantasiewereld, voor de toeschouwer niet toegankelijk.
- Droombeelden belangrijker dan traditionele beelden.
- Schilderijen vanuit een onbewust direct handelen.
- Natuurgetrouwe weergave.

Belangrijke kunstenaars

- Magritte, Dali, Miro

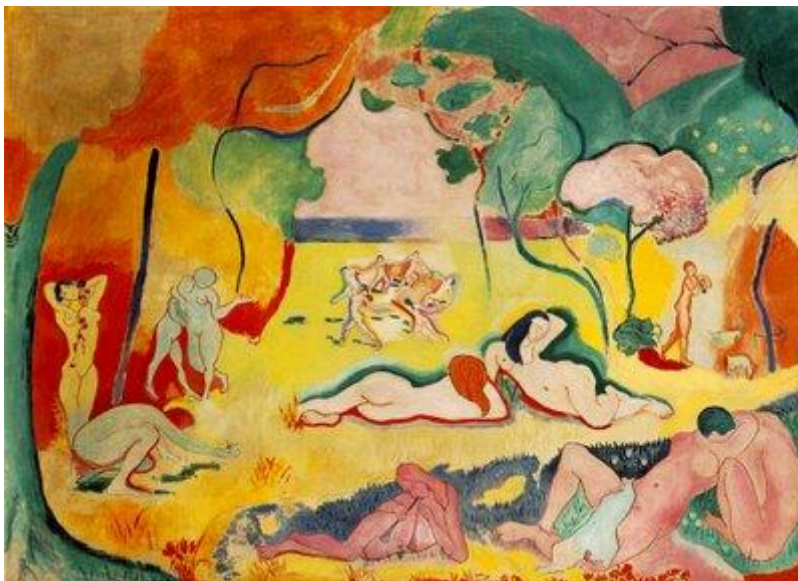
Bijlage 3: schilderijen

Impressionisme

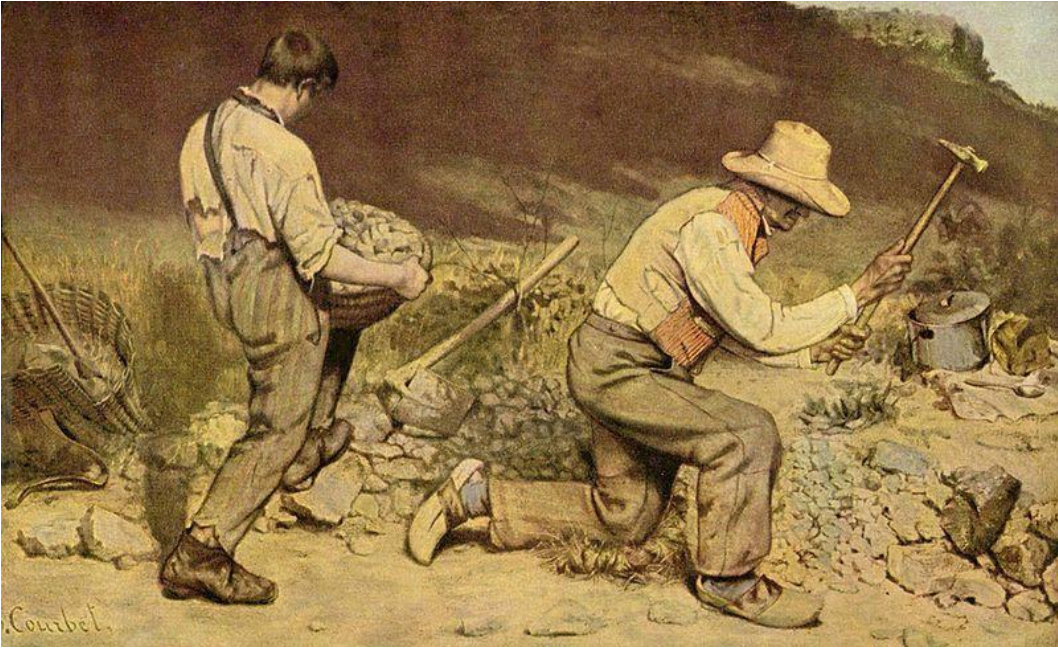
Degas

Expressionisme

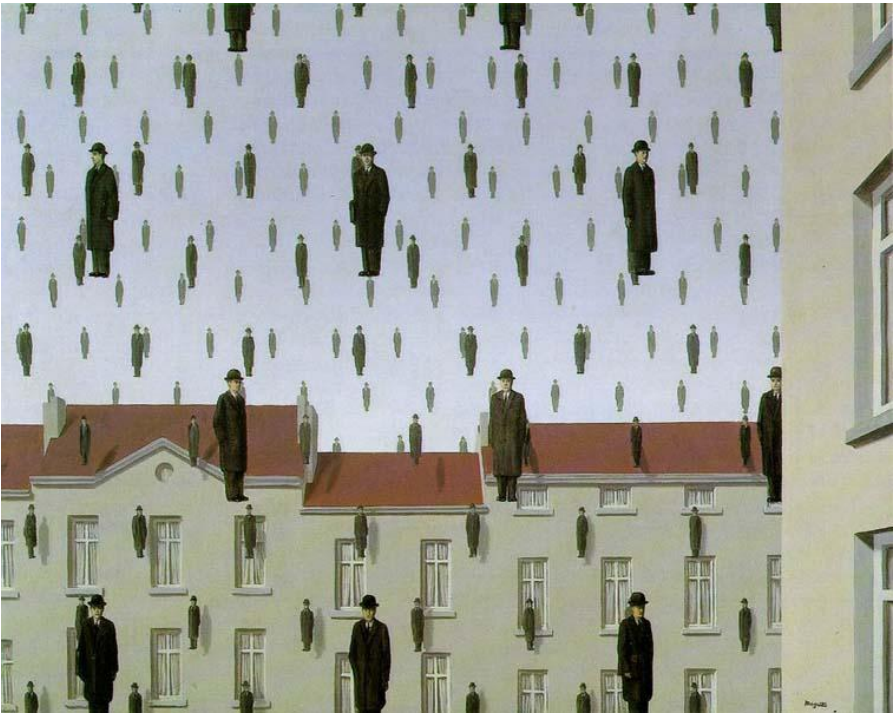
Matisse

Realisme

Courbet

Surrealisme

Magritte

Bijlage 4: observatieschema

1. De groep

	++	+	=	-	--
De leden van de groep wisselen relevante informatie uit					
Ideeën of meningen worden met argumenten in vraag gesteld					
Er heerst een sfeer van vertrouwen					
De groep streeft een duidelijk doel na					
De groep streeft naar een consensus					

Bijlage 5: filmpje bespreking kunst

<http://www.cobra.be/cm/cobra/cobra-mediaplayer>

Bijlage 6: richtingsvragen

1) Genre

Wat zie je voor je?

Schilderkunst, aquarel, beeldhouwkunst, tekenkunst, grafiek/prentkunst (alle gedrukte afbeeldingen; etsen, gravures, litho's), wand- en plafondschildering, internetsites, graffiti, videokunst, totaalkunst, mixed media, installaties en environments, performance, fotografie

2) Weergave

- Wat zie je, welke beeldaspecten vallen op? (kader, textuur - het oppervlak, kleurgebruik, materiaal, compositie, ruimte, plasticiteit, beweging, verwerking licht, afmeting, patroon)
- Wordt je aandacht getrokken naar een bepaald punt?
- Denk je dat de ruimte of omgeving waarin het werk is te zien van belang is?

3) Inhoud en compositie

- Wat wordt er precies weergegeven?
- Is de inhoud realistisch weergegeven?
- Is de inhoud gedetailleerd of vaag weergegeven?
- Wat is de sfeer die uit het werk spreekt?
- Is er sprake van symbolen in het kunstwerk (zoek dit eventueel op in een boek)?
- Gaat het om een modern of een historisch thema?

- Wat is volgens jou het thema?
- Wat wil de kunstenaar vertellen met dit kunstwerk?

4) **Betekenis**

Wat is de betekenis van het werk?

(werk bedoelt als illustratie, provocatie, decoratie; roept emoties, eigen interpretatie, concentratie, meditatie op; onderwerp is zichtbare werkelijkheid, maatschappelijke werkelijkheid, privé-leven kunstenaar)

5) **Toeschouwer**

- Heb je een gevoel bij het werk?
- Is er iets in het werk dat je aandacht trekt?
- In welke andere omgeving komt het werk het meest tot zijn recht volgens jou?
- Blijft het werk boeien of ben je er snel op uitgekeken?
- Zet het werk aan tot nadenken? In welke zin?

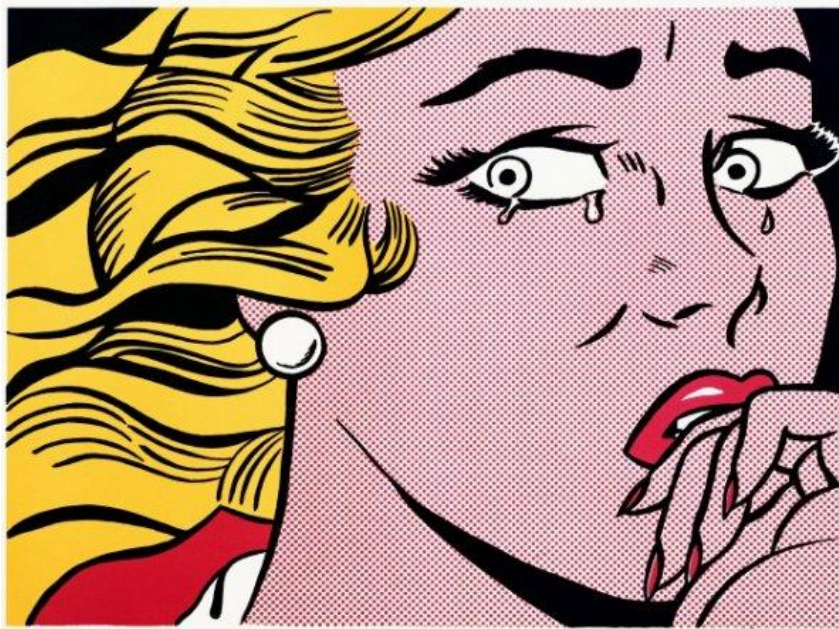
Bijlage 7: te bespreken kunstwerken

Olivero Toscani - Kissing-nun, 1992

Banksy

Roy Lichtenstein, Crying girl, 1963

Wim Delvoye, untitled

Ai Weiwei, Coca Cola vase, 1997